

POSTANOWIENIE

Dnia 6 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania J. P.
przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw
Wewnętrznych i Administracji w W.
o prawo do policyjnej renty inwalidzkiej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 6 września 2022 r.,
skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 marca 2021 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. przyznaje od Skarbu Państwa - kasa Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz adwokat I. B. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług, tytułem pomocy prawnej udzielonej odwołującemu się w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w [...], wyrokiem z dnia 8 marca 2021 r., oddalił apelację J. P. od wyroku Sądu Okręgowego w W. z dnia 4 kwietnia 2017 r., mocą którego oddalono jego odwołanie od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w W. z dnia 27 lipca 2015 r. w sprawie o prawo do policyjnej renty inwalidzkiej.

Sądy ustaliły, że J. P. (ur. [...] 1955 r.), pełnił służbę w Milicji Obywatelskiej od 1 września 1979 r. do 31 października 1985 r. Decyzją z dnia 27 sierpnia 1987 r. przyznano skarżącemu prawo do milicyjnej renty inwalidzkiej trzeciej grupy, a inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą w MO. Rentę odwołujący się pobierał do 30 września 1988 r.

Następnie, w dniu 23 stycznia 2015 r. ubezpieczony złożył ponownie wniosek o przyznanie prawa do policyjnej renty inwalidzkiej. Komisja Lekarska Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w P., orzeczeniem z dnia 17 czerwca 2015 r. uznała wnioskodawcę za inwalidę drugiej grupy inwalidzkiej, którego inwalidztwo nie pozostaje w związku ze służbą, przy jednoczesnym stwierdzeniu, iż inwalidztwo istnieje od 24 marca 2015 r.

Istotą sporu było spełnienie przez odwołującego się warunków do policyjnej renty inwalidzkiej, uregulowanych w art. 19 i 20 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Anty korupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1296, dalej jako ustawa zaopatrzeniowa).

Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowanie dowodowe o dowód z akt personalnych J. P., nadesłanych przez Komendanta Wojewódzkiego Policji w G., a także o dowód z uzupełniającej opinii łącznej biegłych sądowych (psychiatry, psychologa, neurologa, ortopedy i chorób wewnętrznych) celem ustalenia czy odwołujący się jest niezdolny do służby i w jakim stopniu oraz czy jest inwalidą - i której grupy - w rozumieniu art. 20 ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej.

W opinii uzupełniającej z 19 października 2020 r. biegli podali, że odwołujący się jest inwalidą drugiej grupy od daty złożenia wniosku, to jest od 24 marca 2015 r. Inwalidztwo nie powstało w czasie pełnienia służby (w okresie od 1 września 1979 r. do 31 października 1985 r.) ani w ciągu 18 miesięcy po zwolnieniu ze służby. Natomiast w opinii uzupełniającej z 22 grudnia 2016 r., sporządzonej w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, biegli nie stwierdzili także, by inwalidztwo powstało w ciągu 3 lat po zwolnieniu ze służby. Biegli (psychiatra i

psycholog) stwierdzili równocześnie, że obecnie rozpoznawane u odwołującego się zaburzenia nastroju są związane, co wynika z dowodów z leczenia psychiatrycznego ze współistniejącymi chorobami somatycznymi (nadciśnienie tętnicze).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zgromadzony w sprawie materiał dowodowy był wystarczający i nie pozostawiał wątpliwości w zakresie daty inwalidztwa odwołującego się i braku jego związku ze służbą.

Skargę kasacyjną wniósł pełnomocnik odwołującego się, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości.

We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący wskazał, że jest ona oczywiście uzasadniona, albowiem doszło do naruszenia przepisów postępowania mającego istotny wpływ na wynik sprawy oraz nieważności postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na przyjęcie do rozpoznania.

Wnioskodawca uważa, że skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania przede wszystkim dlatego, że zachodzi nieważność postępowania z tego względu, że Sąd pierwszej instancji oddalił wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu dla odwołującego.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się (por. wyrok z dnia 8 grudnia 2009 r., I UK 195/09, OSNP 2011 nr 13-14, poz. 190), że w niektórych przypadkach nieprzyznanie fachowego pełnomocnika z urzędu - mimo spełnienia określonych warunków - może być kwalifikowane jako powodujące nieważność postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw. Dotyczy to jednak tylko sytuacji, gdy strona swoim zachowaniem wykazuje nieznaną reguł postępowania lub nieporadność, prowadzącą do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 2 marca 2005 r., III CK 533/04, LEX nr 197647; z dnia 25 maja 2005 r., I CK 773/04, LEX nr 180833). Jednak nawet istnienie choroby psychicznej strony nie zawsze uzasadnia konieczność uwzględnienia jej wniosku o ustanowienie pełnomocnika z

urzędu. Także w takiej sytuacji sąd ocenia, czy udział adwokata lub radcy prawnego jest potrzebny i tylko wówczas, gdy sprawa jest skomplikowana pod względem faktycznym lub prawnym albo gdy strona wykazuje nieporadność i nie podejmuje stosownych działań procesowych, obowiązany jest ustanowić pełnomocnika z urzędu (por. postanowienie z dnia 18 października 2011 r., III UZ 24/11, LEX nr 1129130). Co do zasady jednak odmowa ustanowienia dla strony adwokata z urzędu nie usprawiedliwia zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 czerwca 1998 r., II UKN 102/98, OSNAPiUS 1999 nr 12, poz. 408; z dnia 12 września 2007 r., I CSK 199/07, LEX nr 461625; z dnia 16 kwietnia 2008 r., V CSK 564/07, LEX nr 424339 oraz z dnia 19 czerwca 2008 r., V CSK 50/08, LEX nr 424321).

Analiza przebiegu postępowania prowadzi do wniosku, że wnioskodawca nie wykazywał nieznajomości zasad postępowania lub nieporadności, prowadzących do tego, że nie był w stanie wykorzystać prawnych możliwości prawidłowego jej prowadzenia. W toku postępowania przed Sądem pierwszej instancji odwołującemu się doręczano odpisy opinii, korespondencję z sądu. Mógł zajmować stanowisko wobec opinii i zgłaszać wnioski dowodowe i z takiej możliwości korzystał, składając pisma procesowe.

Podsumowując, odmowa ustanowienia dla strony pełnomocnika z urzędu w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji nie usprawiedliwia zarzutu nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony swych praw.

W odniesieniu do dalszych twierdzeń skarżącego, wskazanych w uzasadnieniu wniosku, należy podkreślić, że specyfika oceny dowodu z opinii biegłego wyraża się w tym, że sfera merytoryczna opinii kontrolowana jest przez sąd, który nie posiada wiadomości specjalnych, w istocie tylko w zakresie zgodności z zasadami logicznego myślenia, doświadczenia życiowego i wiedzy powszechnej. Odwołanie się przez Sąd do tych kryteriów oceny stanowi więc wystarczające i należyte uzasadnienia przyczyn uznania opinii biegłego za przekonującą.

Skarżący, powołując się na rażące naruszenie przepisów prawa przez Sąd Apelacyjny, zarzucił, iż ten najpierw dopuścił dowód z opinii biegłych na konkretne okoliczności, a następnie, mimo że biegli w opinii z dnia 19 października 2019 r. nie odpowiedzieli na zadane pytania uznał, że opinia jest wyczerpująca i oddalił wnioski odwołującego o jej uzupełnienie. W ocenie skarżącego, Sąd powinien był powołać nowych biegłych lub dopuścić opinię uzupełniającą do opinii łącznej, odnoszącą się do ogólnego stanu zdrowia. W istocie skarżący kwestionuje dokonaną przez Sąd drugiej instancji ocenę dowodów prowadzącą do uznania, że inwalidztwo odwołującego się nie pozostaje w związku z pełnioną przez niego służbą.

Opinia sporządzona przez biegłego podlega ocenie - przy zastosowaniu art. 233 § 1 k.p.c. - na podstawie właściwych dla jej przedmiotu kryteriów zgodności z zasadami logiki i wiedzy powszechnej, poziomu wiedzy biegłego, podstaw teoretycznych opinii, a także sposobu motywowania oraz stopnia stanowczości wyrażonych w niej wniosków. Oznacza to, że jako dowód w sprawie nie jest on oceniany pod kątem wiarygodności, rozumianej jako zgodność z rzeczywistością, lecz pod kątem logiczności i rzetelności. Dowód z opinii biegłego jest prawidłowo przeprowadzony wówczas, gdy opinia zawiera uzasadnienie ostatecznych wniosków, sformułowane w sposób przystępny i zrozumiały dla osób nieposiadających wiadomości specjalnych. Innymi słowy, sąd nie jest związany opinią biegłego w zakresie jego wypowiedzi odnoszących się do - zastrzeżonych do wyłącznej kompetencji sądu - kwestii ustalenia i oceny faktów oraz sposobu rozstrzygnięcia sprawy i powinien ją ocenić na równi z innymi środkami dowodowymi w ramach swobodnej oceny dowodów. Jeżeli biegły, z przekroczeniem granic swojej kompetencji - obok wypowiedzi w kwestiach wymagających wiadomości specjalnych - zamieści w opinii także sugestie co do sposobu rozstrzygnięcia kwestii prawnych, sąd powinien je pominąć, co jednak nie dyskwalifikuje całej opinii biegłego. Dowód z opinii biegłego sądowego ma charakter szczególny, gdyż zasadniczo nie służy ustalaniu okoliczności faktycznych, lecz ich ocenie przez pryzmat wiadomości specjalnych. Do dokonywania wszelkich ustaleń w procesie powołany jest sąd, a nie biegły (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2022 r., II USK 374/21, LEX nr 3359122). Z tego względu w sprawie nie ma przesłanek stwierdzających istnienie podstawy z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej odwołującemu się w postępowaniu kasacyjnym, orzeczono w myśl art. 29 ust. 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r.- Prawo o advokaturze (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 1184) w związku z § 15 ust. 2 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 18) w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19 (Dz.U. z 2020 r., poz. 769).

[as]